

Van oude mannen

Eerdere publicaties van Jan Heutink:

Literair leven in Groningen (met Rob van Es)
Gram Groningen/Amsterdam 1985; ISBN 90 70920 05 0

Solwaster & Over het zoute zand, Roman
GRAM Amsterdam, 1993; ISBN 90 70920 13 1

Oponthoud in het verkeer, Roman
Eigen beheer Amsterdam, 2006

© Afbeelding omslag: Oude mannen op bank, gemengde techniek
Michelle Faaij, Geleen/ www.michellefaaij.nl

Productie: Brave New Books, Amsterdam
ISBN 978 94021 7491 5

© Gram Publicaties 2018, Maltat/Monnickendam
Niets in deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zon-
der voorafgaande, schriftelijke toestemming van Gram Publicaties, Tedingh van
Berkhoutplantsoen 11, 1141 HK Monnickendam of info@grampublicaties.nl

***50% van de opbrengst van dit boek komt ten goede aan KWF
Kankerbestrijding.***

Jan Heutink

Van oude mannen

en de dingen die nog komen

Roman

2018

Inhoud

Deel I Het einde nabij

1. Oud leven	8
2. Mannengemeenschap	15
3. Oudjaar	25
4. Nieuwjaarsdag	29
5. Oudejaarsavond	36

Deel II Het begin

1. Maria	40
2. Ome Ben	45
3. Verjaardag	49
4. Lovely Rita	53
5. Jolanda	59
6. Maria's oom	69
7. Maria's grootmoeder	73
8. Praten of zwijgen	79
9. Amsterdam-Oost	82
10. Opnieuw	86
11. Drie mannen in het park	90
12. Vooruitgang	93
13. Markermeer	97
14. Rita's dood	100

15. Alice	103
16. Oud en seksloos	106
17. Ziekenhuis Noord	111
18. Wortels (Maria's overgrootouders)	121
19. Hoofdstuk 19 + 5	128
20. Moord of geen moord: dat is de vraag	134
21. Ons graf	140

Deel III: Het einde

“Stel je voor”, zegt Rob	146
Lieve Rita, waar je je ook bevindt	147
Pap is dood	151

*Old man, take a look at my life
I'm a lot like you
I need someone to love me
the whole day through*

(Neil Young, Old man, 1972)

Deel 1 Het einde nabij

1. Oud leven

Ben moe, erg moe. Uitgeput. Steeds vaker vallen ogen spontaan dicht, regelmatig begeef ik mij naar het matras om hazenslaapjes te verrichten. Het is welletjes, denk ik, heb het gehad.

En dat, terwijl ik nog niet eens de gemiddelde mannenleeftijd heb bereikt. Vorige week werd ik tachtig. “Je hebt nog een leven voor je”, zei mijn hoogzwangere dochter, “Mannen worden tegenwoordig gemakkelijk honderd”.

Dat was waar natuurlijk. Bij mijn geboorte haalden mannen gemiddeld de leeftijd van tweeënzeventig jaar, inmiddels is dat tweeëntachtig. Wetenschappers berekenden dat binnen afzienbare tijd de absolute leeftijd van honderdvijftig tot de mogelijkheden moet behoren. Er gaan zelfs stemmen op die een duizendjarig bestaan als optie verdedigen.

Moeder Wetenschap zorgt voor u.

Maar wat moet je met honderd, wat moet je met duizend? Wordt het leven aantrekkelijker, waardevoller naarmate je meer van hetzelfde meemaakt? Zonder veel om handen te hebben?

Mijn bedrijf verkocht ik zeven jaar geleden, Rita overleed vierenhalf jaar terug aan een ongeneselijke ziekte, aan het Fersingervirus. Verschrikkelijke ziekte. Binnen twee maanden was het gebeurd.

“Over een paar weekjes is het zo ver”, vervolgde Jolanda. “Kun je oppassen, lopen met je nazaat. Niks zo stimulerend als nieuw leven”. Maar ik meen: oud leven dient te wijken voor nieuw. Niets zo bevruchtend als je vrouw bezwangeren boven de grafsteen van haar ouders. Zo, tenslotte, werd Jolanda geconcipieerd.

“Kopje thee?” Mijn verzorgster. Geruststellende, enigszins neerbui-gend uitgesproken woorden. Wat hebben vrouwen toch met verzor-gen? Bevrijdt hen dat van een of ander complex, geeft ze dat macht of is het toch dat oerinstinct? Drukken ze hun zorgobject aan de machtige borsten. Mijn Fatima overigens is wat dat betreft met min-der gezegend.

Vanaf mijn balkon zie ik de boxtrein rijden, een geweldige uitvin-ding. Sinds een jaar of vijf is de stad verboden terrein voor particu-liere, gemotoriseerde voertuigen. Nu is er die langgerekte keten van kleurige, met advertenties of huisstijl van buurtbedrijven bespoten cabinetjes, verbonden aan elektrische bedrading die als een strak ge-spannen waslijn het begin aan het einde van mijn straat verbindt. De passagier stapt in op een willekeurige plaats en programmeert zijn destinatie. Op ieder straateindpunt sommeert een vriendelijke vrou-wenstem hem over te stappen en uiteindelijk zet een trein hem te bestemder plaatse af. Eindeloze linten van statische karretjes die me-anderen door de stad.

Zó zou een mens zijn leven moeten kunnen programmeren, denk ik. Start 2000, eindbestemming 2080. En tussendoor meldt de vrien-delijke vrouwenstem:

“Het is nu 2002 en je bent al twee. Je moeder heeft inmiddels ge-noeg luiers gewassen. Word nu maar eens zindelijk”.

“Je bent nu drie: ga nou eens lopen, luie donder!”

“2011: Het wordt tijd voor het ontdekken van de andere sekse”.

“2035: “Helaas, uw vrouw heeft ontdekt dat u een minnares heeft, zij vraagt een scheiding aan.”

En in 2080: “U bent er. Neem afscheid van uw dierbaren”. Kopje thee in de hand, rondborstige verzorgster die mijn hoofd tegen zich vlijt en mijn stugge, grijze haar beroert. Mooi leven gehad!

Vroeger was alles beter, verzekert iedere generatie ons opnieuw. Gelul natuurlijk. Wie had veertig jaar geleden kunnen denken dat onze energie vooral gewonnen wordt uit aard- en restwarmte en uit de teelt van verschillende, nauwelijks voor menselijke consumptie geschikte gewassen? Aanvankelijk werden kolenmijnen gesloten, later werden kernenergie en olie- en gaswinning in de ban gedaan en werd er energie opgewekt uit peperdure, inefficiënte windmolenparken in zee en aan de kust enerzijds en onooglijke, beeldvervuilende zonnepanelen anderzijds. Zonne-energie bestaat natuurlijk nog steeds, alleen zijn er veel rendabeler methoden ontwikkeld.

Dan toch vooruitgang? Als je zo oud bent geworden als ik weet je dat er noch achteruitgang, noch vooruitgang bestaat. Elke periode heeft genoeg aan haar eigen wetten, regels, gewoonten en wordt bepaald door zichzelf. Was = is. Mijn leven was niet rijker of inhoudsvoller dan dat van mijn overgrootvader, met wie ik, maar dat terzijde, uiterlijk bijzonder veel gemeen heb. In de archieven van mijn vader vond ik een negentiende-eeuwse familiefoto en ik dacht oprecht dat ik daar zelf stond als kleine jongen. De tweede van links in de middelste rij, tussen pa en moe. De genen over generaties heen doorgegeven. Reïncarnatie bestaat niet, maar ik krabde me toch even achter de oren.

Ja, mijn Rita. Zo heel anders dan de andere vrouwen in mijn leven, in ieder geval qua uiterlijk, en ook helemaal niet mijn type, en toch: een betere keuze had ik niet kunnen maken. Een stuk jonger dan ik, om precies te zijn negentien jaar. Veel te jong overleden dus, op haar zesenvijftigste nota bene.

Een pronte vrouw, forser dan ik. Ze viel op mij, zei ze, omdat ik nog zo strak in mijn vel zat, en omdat ik van die guitige oogjes had. Ik vertelde haar maar niet dat dat guitige eerder mijn schuldbewustzijn uitdrukte, iets waarover ik misschien zal schrijven als ik doorga met deze aantekeningen.

Want het lijkt er verdomd veel op dat ik vandaag, met het maken daarvan, aan mijn memoires dus, begonnen ben. Is het het naderende slot van mijn leven dat tot mijn beschrijving daarvan noopt? En

voor wie dan? Voor mijzelf om mijn bestaan te gronden wellicht: immers, nooit beschreven, is nooit geweest. Ben jij, lieve Jolanda, mijn lezeres of jij, ongeboren vrucht in Jolanda's buik? En doet dat er eigenlijk toe?

Rita en ik ontmoetten elkaar in een buurtsnackbar waar alleenstaanden zich aan ongezond, vet voedsel hielpen. De frikadel die ik uit de muur trok, was werkelijk niet te vreten en haar patatje met bleek een slappe hap. We hadden iets gemeen. De volgende dag stapten we tegelijkertijd op de tram, lachten elkaar herkenkend en samenzwerderig toe en uitten het cliché “De derde keer...”.

Die derde keer kwam twee weken later. Op het, zoals een andere gemeenplaats wil, zonovergoten terras aan de Eerste Van Swindenstraat, nam ik een eerste biertje. Ik had zojuist een goede deal met een klant uit Haarlem afgesloten en voelde me opgelucht over het feit dat ik een financieel moeilijke periode daarmee afgesloten leek te hebben. Misschien had ik toen wel guitige oogjes, maar hoe dat ook zij, Rita zat plots naast me. “Hé, frikadelman, ken je me nog?”

Ik kende haar nog, deze stevige blondine. Een te brede mond, een wat grove neus, maar daarboven een ongelooflijk liefdevolle blik. Verpleegster in het nabijgelegen Onze Lieve Vrouwe, dat onlangs werd omgedoopt tot Mandelaziekenhuis, een wel erg vertraagd eerbetoon.

Uren later begeleidde ik haar, ik enigszins aangeschoten, zij zo nuchter als een vrouw die de volgende ochtend weer verantwoordelijk werk moest verrichten, naar haar huis. Bij het afscheid zoenden we elkaar voorzichtig op de mond. Of ik haar nog eens...

“Absoluut”.

“Je bent nu zesenvestig. Het wordt tijd een gezin te stichten”.

Nadat Rita overleden was, kocht ik mij in in een gemeenschap van vrienden en bekenden. Allen van gevorderde leeftijd en allemaal langzamerhand aftakelend. Gedeelde smart is halve smart.

Nee, allen nog heel vitaal, maar zich wel bewust van de eindigheid van een goede gezondheid. De zeven mannen hadden twee etages gekocht in het bruisende Amsterdam-Noord, opgeleverd in de jaren tien, met aan de voorkant uitzicht op het IJ en het Centraal Station en aan de achterzijde op een spiksplinternieuwe wijk met experimentele woningbouw. De appartementen hadden zij laten doorbreken zodat er één grote ruimte was ontstaan waarin gemakkelijk tien gerieflijke kamers gecreëerd konden worden, een luxe badkamer, compleet met whirlpool, en een met alle benodigde apparatuur geoutilleerde keuken. Eén kamer werd ingericht als knutsel- en klusruimte, één als logeerkamer en een derde stond leeg.

“We hadden nooit kunnen denken dat je vrouw zo jong zou overlijden, maar kom erbij, man”, zei Bart, de financieel verantwoordelijke van het stel en ex-medespeler van een inmiddels ter ziele gegane Amsterdamse voetbalvereniging. Zeker tot ons zestigste hadden we bij de veteranen ons wekelijkse balletje getrapt, Bart als laatste man, ik als spelverdeler. Van dat veteranenteam zat ook de linksback, Anton, in de gemeenschap. De anderen waren jongens die ik wel kende van feesten en partijen. Slechts Willem-Hendrik was mij onbekend. Een fijne ploeg, zo leek het toen en bleek het later.

De club had geld genoeg om iemand voor de huishouding in de arm te nemen, een kokkin voor het dagelijkse diner en, voor het geval dat er gesukkeld zou gaan worden, een thuis- of verpleeghulp of een au pair.

“Op de overheid hoef je allang niet meer te rekenen en we willen onafhankelijk zijn van ons nageslacht”, verklaarde Frits de stichting van de commune, nu zo'n acht jaar geleden. En viereenhalf jaar later trad ik toe.

Inmiddels is Fatima mijn verpleeghulp, want super goed is het niet gegaan met mij sinds mijn toetreding. Twee jaar geleden werd er blaaskanker bij mij geconstateerd en een opspelende hernia bezorgt mij een stramme motoriek. Ze schenkt me nog een kopje thee in, hoewel de tijd intussen rijp lijkt voor wat sterkers. Aardige meid zolang ze niet bemoedert en die neiging vertoont ze af en toe.

Moe ben ik, erg moe. En toch, het noteren van het voorafgaande kikkert me ook wel op. Daarom nam ik al voorzichtig het woord 'memoires' in de pen. Schrijven deed ik al mijn halve leven voor mijn eigen taalbureau; vreemd is het me niet in de microfoon van de computer te spreken. Waarbij ik nog steeds niet weet of het niet beter is de ouderwetse vaardigheid van het typen te hanteren: wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat ingesproken tekst veel meer herhalingen bevat dan getypte. Alleen: spreken gaat zo veel sneller dan typen en hoe lang heb ik nog? Zal ik mijn kleinkind nog om een borst horen blèren?

2. Mannengemeenschap

Het is een prachtige dag vandaag. Het heeft vannacht gevoren en het gras in de twee perken die ik van hieruit kan zien, is bedekt met rijp. Ter rechterzijde van mijn balkon is de winterzon tevoorschijn gekomen en deze biedt een schitterend decor voor lange rijen schaatsers die links-rechts, links-rechts in de einder verdwijnen. He-las is er zelden meer ijs als gevolg van de stijgende temperaturen. Ijsmeesters tref je eigenlijk alleen nog maar aan bij artificiële ijsba-nen. De laatste kampioenschappen langebaanrijden op natuurijis vonden alweer veertien jaar geleden plaats.

Ik ben toch maar gaan typen vanochtend in plaats van inspreken en als ik 'ein' van einder intyp, suggereert mijn tekstverwerkingspro-gramma het woord eindbestemming. Toeval?

Vorige week hoorde ik een liedje dat de spot drijft met een al te gre-tig aangenomen causaliteit: “Hij heeft zo'n goede jeugd gehad, rech-ter, geef hem 6 jaar extra!”. Veel memoires beginnen bij de geboorte en eindigen bij een naderend einde. Dat soort beschrijvingen ver-veelt me dan ook mateloos: alsof een leven oorzakelijk te duiden valt.

Ik ben altijd een springerige, associatieve denker geweest. Associa-tief werkende schrijvers behoorden dan ook tot mijn favorieten. Op

de werkwijze van een van hen ben ik afgestudeerd en later gepromoveerd.

(Discussie:

“Wat deed jij?”

“Ik ben ethicus”.

“Je was ethicus. Je werkt toch niet meer?”

“Eens ethicus, altijd ethicus. Je raakt je titel toch niet kwijt? Was jij neerlandicus? Nee, je bent neerlandicus, je leven lang”. Willem-Hendrik, voormalig ethicus en sinds zeven jaar woonachtig in de gemeenschap.

Ik: “Zeg je dan ook van een tachtigjarige, gepensioneerde postbode dat hij brievenbesteller is. Of van een gewezen timmerman wiens werkarm dertig jaar terug in de zaagmachine is terechtgekomen dat hij het timmervak uitoefent. Of van je vrouw die in haar jonge jaren callgirl is geweest, dat zij een hoer is?”).

Ook in dit geschrift spring ik van ijsschots naar ijsschots. Een eindbestemming heb ik niet, ken ik niet. Ik kan vooruit springen, maar ook zijwaarts, zelfs achterwaarts. Lineaire lijnen dagen mij zelden uit. De ijsvlakte op de Noordpool is allang verbrokken.

Schots en scheef. Hingen de gordijnen toen ik halsoverkop het pand verliet. Mijn almaar terugkerende nachtmerrie. Maar daarover later.

Vrouwen, voetbal, literatuur en muziek: als ik mijn bestaan in een paar woorden zou moeten samenvatten, zouden die vier een tamelijk compleet beeld van mijn leven opleveren. Daarbij realiseer ik mij dat ik daarmee de zeven mannen die op dit moment mijn leven vullen, Frits, Anton, Willem-Hendrik, Bart, Nico, Albert en Rob, wellicht tekort doe. Is het heden, dat wat je nu ziet, voelt, eet, bedenkt,